

λιστικές κοινωνίες και σοσιαλιστική συνείδηση. Δεύτερο, οι πολιτικές ηγεσίες έπαιξαν το χαρτί του εθνικισμού. Οι ΗΠΑ με τις επεμβάσεις τους όξυναν τις υπαρκτές αντιθέσεις και με τον πόλεμο αποσταθεροποίησαν τα Βαλκάνια. Οι Σλαβομακεδόνες έγιναν Μακεδόνες. Οι Αλβανοί εργάζονται σιωπηρά και συστηματικά για τη Μεγάλη Αλβανία. Και οι αντιεθνικιστές μας υποστηρίζουν αυτούς τους όψιμους, και ως έναν βαθμό αμερικανοκίνητους, εθνικισμούς

αντιφάσκοντας με την ίδια την ιδεολογία τους.

Και η ελληνική κυβέρνηση; Να επιτρέψει τον επαναπατρισμό όσων σλαβομακεδόνων το επιθυμούν και να τους αποδώσει τις δημευμένες περιουσίες τους. Έτσι θα κλείσει άλλη μια πληγή του Εμφυλίου. Και ως προς την ύπαρξη σλαβομακεδονικής (όχι μακεδονικής) μειονότητας, ας συγκεκριμενοποιηθούν πόσοι είναι και πού είναι και ας δοθεί λύση με βάση το διεθνές δίκαιο.

Λεωνίδας Βατικιώτης Νέα φτώχεια φέρνει η κρίση

Πρωτοφανείς διαστάσεις έχει προσλάβει η διεθνής κρίση, που για πρώτη φορά έκανε την εμφάνισή της τον Αύγουστο του 2007 με αφορμή την «πιστωτική ασφυξία», όπως έμεινε στην ιστορία πλέον η ραγδαία επιδείνωση των όρων δανεισμού στη διατραπεζική αγορά. Το πρόβλημα φυσικά δεν ξεκινούσε από το χώρο των πιστώσεων.

Η κατάρρευση της εμπιστοσύνης μεταξύ των κορυφαίων πολυεθνικών μονοπωλίων του χρηματοπιστωτικού τομέα επήλθε ως φυσικό αποτέλεσμα μιας «καινοτομίας», όπως (κατ' ευφημισμό) αποκαλούνταν μέχρι και πριν ενάμισι χρόνο που είχε αναχθεί σε κανόνα με θεμέλιο λίθο την παροχή κτη-

ματικών δανείων ως εγγυήσεων για τον δανεισμό μεταξύ των τραπεζών ποσών που στη συνέχεια έριχναν ξανά στην κτηματική αγορά. Με τι όρους; «Κτηματική αγορά του 105%» περιέγραφε πρόσφατα αμερικανική εφημερίδα τη φούσκα που δημιουργήθηκε στο απόγειο της ανάπτυξης του κατασκευαστικού τομέα και του ευρύτερου κλάδου αγοράς ακινήτων, βοήθουςης φυσικά και της υπερβάλλουσας ρευστότητας ένεκα πολύ χαμηλών επιτοκίων, καθώς για πρώτη φορά, και σε αντίθεση με τις πιο απλές αρχές της τραπεζικής, όλες σχεδόν οι τράπεζες χορηγούσαν αδιακρίτως δάνεια, που όχι απλώς ισοδυναμούσαν με την αξία του υπό αγορά ακινήτου, αλλά ενίοτε την υπερέβαιναν

χωρίς τις παραμικρές εγγυήσεις. Υπολογίζεται ότι από τα 15 εκατ. στεγαστικά δάνεια που χορηγήθηκαν από το 2004 μέχρι το 2007, τα 10 δεν πρόκειται να επιστραφούν.

Η ζημιά εν τούτοις είναι πολύ μεγαλύτερη. Κατ' αρχήν, ακόμη και στους ιθύνοντες παραμένει άγνωστη η ακριβής έκτασή της. Δεν είναι αστείο; Τα εξαιρετικής πολυπλοκότητας εργαλεία διαχείρισης κινδύνου και οι σύνθετες εφαρμογές παρακολούθησης των αγορών που είχαν αναπτύξει τράπεζες, ακόμη και πανεπιστήμια δεν είναι σε θέση να εντοπίσουν που έχουν διασπαρθεί οι νάρκες των δανείων! Μόλις πέρυσι ο Λευκός Οίκος εκτιμούσε το ύψος των επισφαλών δανείων σε 50 δισ. δολάρια. Στη συνέχεια, τον Απρίλιο, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο «ανέβασε» τις εκτιμήσεις του φθάνοντας τα 945 δισ. δολ. για να φθάσουμε την Τρίτη 7 Οκτώβρη ο ίδιος ιμπεριαλιστικός οργανισμός, υπεύθυνος για την πείνα σε δεκάδες χώρες του Τρίτου κόσμου όπου επέβαλε τα πιο σκληρά προγράμματα ιδιωτικοποιήσεων, να ανακοινώσει πως «οι δηλωμένες ζημιές από την αμερικανική αγορά στεγαστικών δανείων και των διασφαλισμένων σε αυτήν χρεογράφων προσεγγίζουν πια τα 1,4 τρισ. δολ.».

Η αλήθεια, ωστόσο, είναι ότι ακόμη και τώρα, που η μια παραγραφή χρεών διαδέχεται την άλλη και ο ένας τραπεζικός κολοσσός ακολουθεί τον άλλον στην ελεύθερη πτώση του, κανείς δε γνωρίζει με ακρίβεια την έκταση της ζημιάς. Δεν αποκλείεται, δηλαδή, να ακολουθήσει μια νέα εκτίμηση που

θα ανεβάζει ακόμη πιο ψηλά το κόστος. Ο λόγος είναι πως τα υποβαθμισμένα κτηματικά δάνεια πήγαιναν από τράπεζα σε τράπεζα μέσω διαδοχικών μεταβιβάσεων (υπό τη μορφή της εγγύησης ή άλλης), με αποτέλεσμα η διαβρωτική τους επίδραση να έχει προσβάλει ολόκληρο το τραπεζικό σύστημα. Καθόλου τυχαίο δεν είναι το γεγονός ότι ακόμη και μετά την έγκριση από την αμερικανική Βουλή των Αντιπροσώπων του «Σχεδίου Πόλσον», μυθικής αξίας 700 δισ. δολ., την Παρασκευή 3 Οκτώβρη, παρότι μάλιστα προηγήθηκαν ομηρικές αντιπαραθέσεις που ξεκίνησαν με την απόρριψη του σχεδίου από τη Βουλή –πριν ενεργοποιηθούν τα ποικιλώνυμα λόμπι κι αρχίσουν τις πιέσεις– η αντίδραση των χρηματιστηρίων δεν ήταν η αναμενόμενη. Καταποντίστηκαν για την ακρίβεια τη Δευτέρα 3 Οκτώβρη από την Αμερική μέχρι την Ευρώπη και την Ασία.

Συντριβή των χρηματιστηρίων

Η καταβύθιση των χρηματιστηρίων (που έφθασαν σε σχέση με ένα χρόνο πριν να καταγράφουν απώλειες της τάξης του 26% στη Νέα Υόρκη, 29% στο Λονδίνο, 32% στο Τόκιο, 33% στη Φρανκφούρτη, 34% στο Παρίσι, 37% στο Σάο Πάολο και 62% στη Ρωσία τη συγκεκριμένη ημέρα – κι η πτώση συνεχίστηκε τις επόμενες με αμείωτη ένταση) εξέφρασε και συνέπεσε με δύο άλλα γεγονότα που σήμαναν την υποτροπή της κρίσης. Κατ' αρχήν το πέρα-

σμά της στην Ευρώπη, όπως έδειξαν και οι κατεπείγουσες επιχειρήσεις διάσωσης χρηματοπιστωτικών και ασφαλιστικών κολοσσών (Dexia, Fortis, B&B κ.α.) που οργάνωσαν μια βδομάδα πριν οι κυβερνήσεις της Αγγλίας, της Γαλλίας, της Γερμανίας, του Βελγίου, της Ολλανδίας και του Λουξεμβούργου για να μην ξεκινήσει έναν ντόμινο καταρρεύσεων που θα οδηγήσει την Ευρώπη σε βαθιά ύφεση. Συνυπολογίζοντας δε το φάσμα της χρεοκοπίας που αντιμετώπισε τις ίδιες μέρες η Ισλανδία, τα σοβαρά προβλήματα που αντιμετώπιζε ήδη η Ευρώπη (με την Ισπανία να πλήττεται από μια κρίση κατάρρευσης της κτηματικής αγοράς εδώ και ένα χρόνο πλέον και την Αγγλία να βρίσκεται στα πρόθυρα της ύφεσης) και τα συντριπτικά πλήγματα που δέχθηκαν από την έκθεσή τους στην αμερικανική αγορά κτηματικών δανείων κορυφαίες ευρωπαϊκές τράπεζες (με την ελβετική UBS χαρακτηριστικότερο κι όχι μοναδικό παράδειγμα, όπως μαρτυρά το γεγονός ότι από τα 590 δισ. δολ. παραγραφών μέχρι στιγμής, το 40% έχει πραγματοποιηθεί από ευρωπαϊκές τράπεζες), δεν υπάρχει η παραμικρή αμφιβολία ότι η Ευρώπη ήδη περιδινείται στην πιο βαθιά ύφεση, τουλάχιστον κατά τη μεταπολεμική περίοδο. Η συντριβή των χρηματιστηρίων, κατά δεύτερο, εξέφρασε το πέρασμα της κρίσης στην πραγματική οικονομία με τη μορφή της επιδείνωσης των όρων δανεισμού που δημιουργούν τεράστια εμπόδια στην κερδοφορία του κεφαλαίου – και για όσες επιχειρήσεις φυτοζωούν στο λυκόφως της

οριακής κερδοφορίας, απλώς ανυπέρβλητα. Η έκτακτη σύνοδος των τεσσάρων ευρωπαϊκών ηγετών (Άγκελα Μέρκελ, Γκέρντον Μπράουν, Σίλβιο Μπερλουσκόνι και Νικολά Σαρκοζύ), κατόπιν αιτήματος του γάλλου προέδρου, το Σάββατο 4 Οκτώβρη, επιβεβαίωσε την κρίσιμότητα της κατάστασης.

Παρότι το Συμβούλιο υπουργών Οικονομικών (που έγινε τρεις μέρες μετά σε μια προσπάθεια να εξειδικευτούν οι αποφάσεις των 4 ηγετών κι απ' όπου η σημαντικότερη είδηση αφορούσε την εγγύηση των καταθέσεων) αποφάσισε ρητά να μη χρησιμοποιηθούν χρήματα των φορολογουμένων για την διάσωση όσων επιχειρήσεων απειλούνται με χρεοκοπία, πρόταση μάλιστα που είχε καταθέσει ρητά ο Ν. Σαρκοζύ στη σύνοδο των 4 για να απορριφθεί κατηγορηματικά από την γερμανίδα καγκελάρια και τον βρετανό πρωθυπουργό, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ένα πανευρωπαϊκό στη σύλληψή του, αλλά εθνικό στην εκτέλεσή του, σχέδιο Πόλσον είναι ήδη στα χαρτιά. Πολλοί λόγοι συνηγορούν σε αυτό. Κατ' αρχήν, η γερμανίδα καγκελάριας (ακολουθώντας πιστά το ρητό του αμερικανού κεντρικού τραπεζίτη Μπεν Μπερνάνκι ότι «στα χαρακώματα δεν υπάρχουν άθεοι ούτε στις κρίσεις ιδεολόγοι») δεν δίστασε να σώσει τη Hypo Real Estate Holding μόλις λίγες ώρες πριν προβεί στις σχετικές δηλώσεις, εκταμιεύοντας από το γερμανικό δημόσιο ταμείο το αναγκαίο ποσό. Κατά συνέπεια, το πρόβλημά του Βερολίνου δεν ήταν να μη νοθευτούν οι αρχές του ανταγωνισμού, αλλά να μη φορτω-

θούν τη διάσωση των τραπεζών της Πολωνίας, της Λιθουανίας ή, ενδεχομένως πάντα, της Ελλάδας, σε μια ακραία περίπτωση που η κρίση θα προσλάβει διαστάσεις εφάμιλλες του 1929. Με την απόφαση που έλαβαν, έστειλαν έτσι το μήνυμα «ο σώσον εαυτόν σωθήτω». Αλλιώς, κανείς να μην περιμένει κοινοτική αλληλεγγύη για να αντιμετωπίσει την επερχόμενη ύφεση και να αρκεστεί στα δικά του δημόσια έσοδα.

Αναπροσανατολισμός δημοσίων δαπανών

Ακόμη κι έτσι όμως, ακόμη δηλαδή κι αν η υπόθεση της διάσωσης των απαστεώνων γίνει υπόθεση του κάθε ξεχωριστού αστικού κράτους, αυτό δεν μειώνει σε τίποτε την τεράστια σημασία που θα έχει για την πλειοψηφία της κοινωνίας. Στο βαθμό που στο εξής τα δημόσια έσοδα θα πηγαίνουν για να εξαγοράζει το κράτος χρεοκοπημένους κερδοσκόπους (που στην ανοδική φάση του οικονομικού κύκλου δοξάζουν την ελεύθερη δράση της αγοράς ζητώντας λιγότερο κράτος για τους εργαζόμενους και στην καθοδική προστρέχουν στην θαλπωρή αγκαλιά του κράτους, που αναλαμβάνει πλέον χρέη ασφαλιστικής εταιρείας του κεφαλαίου), οι κοινωνικές δαπάνες θα μειώνονται κάθετα. Κάθε ευρώ που θα πηγαίνει στις τσέπες της αστικής τάξης για να αποτραπεί μια χρεοκοπία, θα είναι ένα ευρώ χαμένο από επιδόματα ανεργίας και δαπάνες για υγεία ή παιδεία. Κατά συνέπεια,

οποιαδήποτε εκδοχή του «Σχεδίου Πόλσον» πρέπει να απορριφθεί κατηγορηματικά από τους εργαζόμενους, γιατί, όπως ήδη συμβαίνει στις ΗΠΑ, θα σημάνει μια άνευ προηγουμένου, ιστορικών διαστάσεων, αναπροσανατολισμό των δημόσιων δαπανών προς όφελος της αστικής τάξης – μάλιστα, των πιο παρασιτικών τμημάτων της.

Προς όφελος της αστικής τάξης λειτουργούν και οι περίφημες ενέσεις ρευστότητας που κάνουν διαρκώς τα κεντρικά πιστωτικά ιδρύματα της Ευρώπης και της Αμερικής, έτσι ώστε να ξεπεραστεί η έλλειψη ρευστού της διατραπεζικής αγοράς και να συνεχίσουν οι πιστώσεις να παρέχονται με τον ίδιο ρυθμό. Ωστόσο, παρά το τεράστιο κόστος αυτών των ενέσεων, παρά ακόμη και τις προαναγγελίες νέων μειώσεων στα επιτόκια από την αμερικανική και την ευρωπαϊκή κεντρική τράπεζα, σε μια προσπάθεια να αναθερμανθεί η οικονομία και να σταματήσει η αιμορραγία των χρηματιστηρίων (που μόνο στις ΗΠΑ οι απώλειες 15 μηνών ισοδυναμούν με την μείωση του κεφαλαίου των συνταξιοδοτικών ταμείων κατά 2 τρισ. δολ.), τα επιτόκια της διατραπεζικής βρίσκονται σε ιστορικά υψηλά επίπεδα. Στις 8 Οκτώβρη για την ακρίβεια, το επιτόκιο του αμερικανικού νομίσματος στη διατραπεζική αγορά του Λονδίνου (Libor δολαρίου) ήταν 7,35%, όταν η μέση τιμή από το 2000 μέχρι εκείνη την ημέρα ήταν 3,15% και η χαμηλότερη μόλις 0,01%! Οι απαγορευτικές αυτές συνθήκες δανειοδότησης δεν υπάρχει αμφιβολία ότι θα σημάνουν

χρεοκοπίες, συρρίκνωση των ρυθμών μεγέθυνσης του ΑΕΠ και ανεργία για τους εργαζόμενους που θα φορτωθούν τα βάρη της κρίσης.

Η κρίση του 2008 που κανείς δεν ξέρει πόσο ακόμη θα συνεχιστεί, τι βάθος θα έχει και ποια επιμέρους τμήματα του κεφαλαίου θα πλήξει (πολλοί, για παράδειγμα, ήδη φοβούνται την αγορά των πιστωτικών καρτών) έχει τις ρίζες της στην δομική κρίση του καπιταλισμού που ξεκίνησε τη δεκαετία του '70 με την απότομη πτώση του ποσοστού κέρδους και εξακολουθεί να

σέρνεται μέχρι τις μέρες μας, γνωρίζοντας υφέσεις (δεκαετία του '90, για παράδειγμα, στην Αμερική) και εξάρσεις («χρηματιστηριακό κραχ» 1987, σκάσιμο φούσκας νέων τεχνολογιών 2000, κοκ). Παρότι δε κάθε τέτοια υποτροπή γίνεται αντιληπτή με τον πιο έκδηλο τρόπο στη σφαίρα του πλασματικού κεφαλαίου, καθώς πάντα συμπίπτει με μια ραγδαία αλλαγή των πιστωτικών συνθηκών, εντούτοις προέρχεται από τη σφαίρα της παραγωγής, εκεί που αποσπάται η υπεραξία.

Μάνος Σπυριδάκης

Τι γίνεται τελικά στο Πέραμα;

Η εν λόγω περιοχή περιλαμβάνει παραγωγικές δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα σε μια ζώνη, όπως αυτή ορίζεται από τις περιοχές του Πειραιά, του Περάματος, του Σκαραμαγκά, της Ελευσίνας και της Σαλαμίνας και συγκεντρώνει το 87% της ναυπηγικής δραστηριότητας επί εθνικού εδάφους που χρησιμοποιείται για τέτοιους σκοπούς. Η ΝΕΒ είναι το δημιούργημα των μεγάλων αναγκών που γεννούσε το λιμάνι του Πειραιά και η ανάπτυξη της βιομηχανίας, πριν από την περίοδο της επταετίας, ιδιαίτερα από το 1958 και μετά. Κατ' ουσία αναφερόμαστε σε περίπου 850 μικρομεσαίες επι-

χειρήσεις και σε 8.000-9.000 απασχολούμενους κατά προσέγγιση. Γενικά, θα έλεγε κανείς ότι η ανάγκη του εφοπλιστικού κεφαλαίου για την τεχνική στήριξη του στόλου του δημιούργησε μια διευρυμένη τοπική αγορά εργασίας, χωρικά συγκεντρωμένη, από την οποία αναπήδησε ένα ιδιαίτερα εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό, το οποίο με τη σειρά του, προσδιόριζε και προσδιορίζει τα κοινωνικά και οικονομικά χαρακτηριστικά της περιοχής.

Η ναυπηγοεπισκευαστική βάση στο Πέραμα, ωστόσο, δε συνιστά μονάχα χώρο εργασίας, αλλά και τόπο έκφρασης αντιθέσεων, πηγή πληροφοριών και